

Näringsdepartementet
n.registrator@regeringskansliet.se
n.remisser.hl@regeringskansliet.se

Slutbetänkande av Parlamentariska landsbygdskommittén, SOU 2017:1 För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Södermanland delar utredningens förslag om att det behövs en sammanhållen landsbygdspolitik för att stödja Sveriges landsbygder. Utvecklingen på landsbygden har som utredningen beskriver, under många år varit negativ avseende bostadsbyggande, olika typer av insatser för infrastruktur och digitalisering, kommersiell och offentlig service samt näringsliv och företagande. Att minska den negativa trenden är angeläget samtidigt som vi bättre skulle kunna ta tillvara landsbygdens potential och attraktionskraft. Det är också viktigt att se till alla medborgares behov och kunna erbjuda lika möjligheter för alla. Därför tillstyrker länsstyrelsen förslagen i utredningen men vill betona några områden som vi anser vara särskilt viktiga.

Södermanland är ett län som skiljer sig från mängden när det gäller sysselsättning och befolkningstillväxt på landsbygden. I länets samtliga kommuner är befolkningsökningen positiv och sysselsättningen har ökat på landsbygden under flera år. Det är sannolikt en effekt av närheten till Stockholm och det geografiska läget i den expansiva Mälarenregionen. Det har dock inte alltid varit så, för några år sedan var befolkningstalen vikande. Det höga mottagandet av nyanlända samt inflyttningen från Stockholmsregionen bidrar till det positiva siffrorna. De positiva siffrorna till trots så finns det stora utmaningar i länet i form av hög arbetslöshet, problem med utbildningsnivå och kompetensförsörjning, outvecklad digitalisering och infrastruktur och otillräcklig service till alla länsinvånare. Här skulle landsbygdens potential bättre kunna tas tillvara för att stärka hela länets utveckling.

Länsstyrelsen anser att Landsbygdskommitténs förslag på det stora hela är mycket bra för att utveckla landsbygden på ett socialt, ekonomiskt och hållbart sätt. Förslagen behöver dock förankras brett i nära samarbete med landsting, regionförbund, kommuner och organisationer för att få ett snabbare genomslag. Det är de statliga och offentliga aktörerna med dess olika ansvarsområden som tillsammans måste hjälpas åt och ha samsyn för att kunna vända trenden med en negativ utveckling på landsbygden.

Datum

2017-03-20

Länsstyrelsen vill särskilt trycka på vikten av att snabbt digitalisera Sveriges landsbygder på ett ansvarsfullt sätt. Det finns exempel i dagens stödsystem för bredband som direkt missgynnar en snabb utbyggnad och där en viss del "fria" pengar skulle kunna gynna utbyggnadstakten. Ett snabbt bredband är en förutsättning för att det ska vara attraktivt att leva, bo och verka på landsbygden och ett digitalt innanförskap för alla medborgare medverkar till att sociala klyftor kan minska.

Länsstyrelsen vill betona att lantbruket har en viktig roll i landsbygdens utveckling. Det är kring lantbrukets produktion och möjligheter som många andra näringar får sin utkomst. En ökad självförsörjningsgrad genom större inhemsk produktion skulle också bidra till en mer hållbar utveckling kopplat till generationsmålet.

Länsstyrelsen anser att dess egen roll som aktör för att driva en sammanhållen politik för Sveriges landsbygder är central. Det är också naturligt att det är Länsstyrelsen som tar det samlade ansvaret för att politiken ska få genomslag på regional nivå då en stor del av landsbygdfrågorna eller frågor med direkt koppling till landsbygden, hanteras på länsstyrelsen. På länsstyrelserna finns också en gedigen kunskap om landsbygdens förutsättningar och behov som byggts upp under många, många år.

Näringsliv och företagande

Länsstyrelsen vill trycka på vikten av att satsa på de gröna och blå näringarna genom att öka förutsättningarna för den inhemska produktionen och förädlingsgraden på ett hållbart sätt. Det är inte minst viktigt ur ett kris- och självförsörjningsperspektiv. I Södermanland har vi arbetat med mat som utvecklingskraft under flera år och ser hur det skapat många nya företag och arbetstillfällen på landsbygden. Det finns en stor potential för dessa företag att bli fler och att växa, i synnerhet då efterfrågan på närproducerade livsmedel ökar i snabb takt hos konsumenterna. Att producera livsmedel med låg miljö- och klimatpåverkan och ett gott djurskydd, såsom vi gör i Sverige, är en hygienfaktor som kan användas som en tydlig konkurrensfördel. Det är därmed viktigt att skapa förutsättningar för livsmedelskedjans infrastruktur (slakteri, mejeri mm), dvs att korta livsmedelskedjan för att skapa hållbar tillväxt och bidra till fler arbetstillfällen på landsbygden. Det skapar större möjligheter för ökad djurvälstånd, större utbud och variation, hög kvalitet och nischade produkter. Vi ser t ex hur etableringen av ett av landets kycklingslakterier har påverkat produktionsinriktningen och företagets förmåga att våga satsa på ökad produktion i länet.

När det gäller att understödja ökat företagande och regional tillväxt spelar de regionala utvecklingsmedlen en viktig roll. I Södermanland har vi en relativt liten tilldelning jämfört med angränsande län och arbetet med att skapa jobb och regional tillväxt hämmas kraftig av den snedfördelade tilldelningen. Det är så påtagliga skillnader att den utvecklingspotential som finns i länet inte kan nyttjas fullt ut. Länet har en låg BRP, hög arbetslöshet och svårt med kompetensförsörjningen trots närheten till Stockholm.

Kopplat till livsmedelsförsörjning är det underförstått att de krav som ställs vid offentlig upphandling inom exempelvis livsmedel och måltidstjänster ska följa våra svenska miljökrav och regler för djurskydd.

En viktig fråga är kapitalförsörjningen till företag i synnerhet i ett län som Södermanland där markpriserna är höga och konkurrensen om mark är stor.

Datum

2017-03-20

Ett sätt att underlätta för företagen, både existerande och vid etablering är att ha en offentlig förvaltning som har tillräcklig effektivitet och kapacitet för att hålla handläggningstider och måltider för diverse tillstånd samt betala ut stöd i snabb takt.

Digital kommunikation och transportinfrastruktur

Länsstyrelsen ställer sig bakom utredningens bedömningar gällande vikten av fortsatt utbyggnad av höghastighetsnät på landsbygden.

Den marknadsmässiga utbyggnaden utvecklas snabbt och områden som för bara något år sedan inte var kommersiellt intressanta kan nu mycket väl vara det. Det är därför viktigt att bredbandsstöden utvecklas i takt med marknaden för att medlen ska komma till nytta där de verkligen behövs. Dagens bredbandsstöd gynnar större kluster av hushåll och därför kommer den glesa landsbygden, den med områden som omfattar mindre än 200 hushåll sällan i fråga för stöd. Bredbandsstödet i nuvarande landsbygdsprogram verkar svårt att ändra, men inför den nya perioden bör det definitivt övervägas hur medlen ska nå ut också till den glesa landsbygden. I nuläget vore det bra med ”fria pengar” utanför landsbygdsprogrammet, förslagsvis ett nytt kanalisationsstöd, som fördelas till och beslutas av länsstyrelserna. Dessa medel skulle kunna ha särskilt fokus på de områden som berörs av Telias nedmontering av kopparnätet och de områden som i dagsläget är för små för att ha chans till stöd i landsbygdsprogrammet.

Kompetensförsörjning

I Södermanland finns svårigheter med att få tillräcklig kompetensförsörjning till företag och andra arbeten inom tjänstesektorn samt att attrahera personer med högre utbildning till kunskapsintensiva branscher. Konkurrensen om högutbildad personal är stor och närheten till Stockholmsområdet gör att lönenivåerna drivs upp. Länsstyrelsen ställer sig därför bakom förslaget om att universitet och högskolor ska ges i uppdrag att öka tillgängligheten till högre utbildningar i hela landet.

En ökad digitalisering på landsbygden möjliggör också ökad kompetensförsörjning för en bredare målgrupp då utbildning i dag ofta kan erbjudas över internet. Universitet och högskolor i Sverige och andra länder tillhandahåller redan distansutbildningar på både lägre och högre nivå. Dessa utbildningar utvecklas och är tillgängliga för alla som har möjlighet till uppkoppling mot höghastighetsnät.

Länsstyrelsens uppdrag kring kompetensförsörjning innefattar en mindre del inom landsbygdsprogrammet. Satsningar riktas till landsbygdsföretagare i huvudsak inom de areella näringarna men även andra företag på landsbygden omfattas till viss del. En större flexibilitet kring dessa medel kan tillåta bättre lokala anpassningar i kompetensutvecklingen och minska inlåsningsen av medel. Kompetensutvecklingen inom landsbygdsprogrammet bidrar till produktion av livsmedel med låg miljö- och klimatpåverkan och med ett gott djurskydd.

Datum

2017-03-20

Samhällsplanering och bostadsbyggande

Länsstyrelsen vill understryka behovet av en väl fungerande transportsektor för näringsliv och befolkning på landsbygden. I takt med att landsbygden blir mer digitaliserad ställs också krav på att transporter kan ha vägnät som är fullt framkomliga året runt för att alla företag ska ha lika villkor oavsett var de etablerar sig. Det är också viktigt att transporter för räddnings- och utryckningsfordon har framkomliga vägar även på landsbygden.

Länsstyrelsen anser att det bör vara det organ som upprättar länstransportplanen som bör få uppdraget att redovisa landsbygdernas behov av underhåll och investeringar i transportsystemet, och inte länsstyrelserna som kommittén föreslår.

Det finns ett stort behov av ökat bostadsbyggande i hela Södermanland. Landsbygden liksom tätorterna växer men förutsättningarna att bygga på landsbygden försvåras av bankernas marknadsvärderingsprinciper vilket innebär att det är svårt att finansiera bostäder på landsbygden. Det samma gäller för Boverkets kreditgarantiupplägg. Länsstyrelsen tillstyrker därför kommitténs förslag om förbättrade garantier för byggande av bostäder på landsbygderna.

Byggnation av anpassade boenden för såväl unga som äldre skulle medföra en bättre omsättning av småhus för barnfamiljer som vill bo på landsbygden. När de äldre blir allt äldre och friskare minskar omsättningen vilket medför låg inflyttningstakt till mindre tätorter. Underlaget för skola, offentlig och kommersiell service minskar och den negativa spiralen är igång. Många äldre vill dessutom bo kvar i sin bygd där de kanske bott hela sitt liv, har sina vänner, barn och barnbarn.

Kommersiell service, välfärdstjänster och kultur

Det är viktigt att kommunerna planerar för service i översiktsplaner och strategiska utvecklingsplaner. Länsstyrelsens och Tillväxtverkets roll som stödjande i detta arbete på regional och nationell nivå behöver stärkas för att kommersiell service, välfärdstjänster och kultur ska utvecklas i alla kommuner i snabbare takt. I Södermanland har projekt som genomförts visat att det går att utöka servicen lokalt, men det krävs stort kommunalt engagemang och mobilisering av lokala krafter för att insatserna ska fungera på längre sikt. Länsstyrelsen instämmer i kommitténs analys att digitaliseringen ger förbättrade möjligheter till service på landsbygden och det är som tidigare nämnts en förutsättning för att ge alla medborgare likartade förutsättningar.

En fråga som endast berörs översiktligt är strandskyddets utformning. Det konstateras i utredningen att LIS-bestämmelserna inte har fått något större genomslag och därmed inte underlättat för utveckling av landsbygden. Ett sätt att attrahera människor att bo och leva på landsbygden är att det i större utsträckning finns attraktiva miljöer att bosätta sig på utifrån efterfrågan att bo nära naturen eller nära vattnet. Det är därför viktigt att strandskyddsbestämmelserna ses över så att de kan ge kommuner och länsstyrelser bättre vägledning och möjligheter att avgränsa och peka ut områden för såväl utveckling som bevarande av rika kultur- och naturmiljöer i anslutning till strandnära lägen och andra vattendrag. I Södermanland är strandskyddets utformning en fråga som berör och den är ständigt återkommande på möten med kommuner, lantbrukare och andra företagare på landsbygden.

Datum

2017-03-20

Statens närvaro i landsbygderna

En utgångspunkt för kommitténs förslag är att staten måste bli mer närvarande i hela landet och att staten som arbetsgivare måste ta ett större ansvar för landsbygdernas utveckling. Länsstyrelsen ställer sig bakom förslaget kring omlokalisering av statliga tjänster från Stockholm. Det finns flera orter i Södermanland som är lämpliga för en sådan omlokalisering och ett arbete har påbörjats för att inventera såväl lokaler som potentiell arbetskraft. Flera kommuner har visat intresse för att ta emot statliga tjänster.

Styrning och organisation av landsbygdspolitiken

Länsstyrelsen delar Landsbygdskommitténs insikt att en framgångsrik landsbygdsutveckling kräver ett statligt helhetsperspektiv. Länsstyrelsen tillstyrker därför förslaget om inrättandet av Landsbygdsdelegationer på varje länsstyrelse som leds av en landshövding. Det skulle ge ett tydligt mandat och uppdrag åt länsstyrelserna att samordna olika intressen för att driva landsbygdsfrågorna framåt. Det skulle också bidra till att landsbygdsfrågorna får större fokus på regional och nationell nivå vilket är en förutsättning för en långsiktigt hållbar utveckling av landsbygden. Länsstyrelsen tillstyrker därmed också förslaget om en översyn av finansieringen med syfte att öka förvaltningsanslagets andel. Det skapar förutsättningar för ett mer långsiktigt strategiskt arbete med landsbygdsutveckling.

Beslutet har fattats av landshövding Liselott Hagberg med landsbygdsdirektör Ulrika Lundberg som föredragande. I arbetet med detta yttrande har synpunkter inhämtats från relevanta sakområden inom Länsstyrelsen.

Liselott Hagberg
Landshövding